

Крохмальницький О.А.,

аспірант

Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ РИНКУ ІТ- ПОСЛУГ

Методи формування та функціонування економічних механізмів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг доцільно трактувати як узагальнені способи цілеспрямованого впливу органів публічної влади на інституційні, організаційні та фінансово-економічні умови діяльності суб'єктів цифрової економіки. З огляду на специфіку ринку ІТ-послуг, доцільно виокремити три взаємопов'язані групи загальних методів державної підтримки: регуляторні, організаційні та економічні. Їх взаємодія забезпечує послідовний вплив держави на умови функціонування ІТ-ринку: регуляторні методи формують правила та гарантії діяльності, організаційні – координацію суб'єктів і процесів, економічні – систему стимулів та джерел ресурсного забезпечення.

Регуляторні методи спрямовані на формування передбачуваного, конкурентного та безпечного інституційного середовища функціонування ринку ІТ-послуг. Їх сутність полягає у встановленні формальних правил, обов'язкових вимог, процедур, стандартів і гарантій, які визначають умови створення, надання, реалізації та споживання цифрових послуг.

Організаційні методи спрямовані на координацію дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування, ІТ-бізнесу, закладів освіти, наукових установ, інвесторів, професійних об'єднань та міжнародних партнерів. Їх призначення полягає у забезпеченні узгодженості цілей, ресурсів, компетентностей і процедур реалізації політики підтримки цифрової економіки [1].

Економічні методи державної підтримки передбачають цілеспрямований вплив на фінансові стимули, витрати, ризики та інвестиційні можливості суб'єктів ринку ІТ-послуг. Їх застосування має компенсувати ринкові обмеження, пов'язані з високою невизначеністю технологічних проєктів, тривалими строками окупності інновацій, інформаційною асиметрією, нестачею заставного забезпечення у

стартапів та недостатнім обсягом приватного фінансування ранніх стадій розроблення цифрових продуктів. До економічних методів належать податкові стимули, грантове фінансування, пільгове кредитування, державні гарантії, співфінансування досліджень і розробок, підтримка венчурного інвестування, фінансування стартапів, інноваційні публічні закупівлі та інструменти сприяння експорту ІТ-послуг [2]. Окремим напрямом економічних методів є використання публічних закупівель як інструменту формування попиту на інноваційні цифрові рішення.

Важливе місце посідає підтримка експорту ІТ-послуг через інформаційно-консультаційне супроводження, сприяння участі у міжнародних виставках і технологічних форумах, підтримку сертифікації, захист прав інтелектуальної власності на зовнішніх ринках, розвиток ділових контактів та формування позитивного міжнародного позиціонування українських технологічних компаній. Д. Ледерман, М. Оларреага та Л. Пейтон доводять, що діяльність інституцій сприяння експорту може зменшувати інформаційні бар'єри виходу компаній на зовнішні ринки та позитивно впливати на експортні результати [3].

Отже, регуляторні, організаційні та економічні методи є взаємодоповнювальними складовими державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг. Регуляторні методи створюють правові та безпекові передумови функціонування цифрового середовища, організаційні забезпечують координацію суб'єктів, програм і проєктів, економічні формують стимули для інновацій, інвестицій, технологічного підприємництва та експорту. Їх системне поєднання дозволяє сформувати цілісний механізм державної підтримки, орієнтований на довгострокове підвищення конкурентоспроможності національного ринку ІТ-послуг.

Спеціальні методи державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг доповнюють регуляторні, організаційні та економічні методи й відображають галузеву специфіку цифрової економіки: високу наукоємність, залежність від даних і людського капіталу, глобальний характер надання послуг, мережеву взаємодію учасників та підвищену вразливість до кіберзагроз. До таких методів доцільно відносити інформаційно-аналітичні, партнерські, освітні та безпекові методи. Їх

застосування забезпечує не лише поточне стимулювання діяльності ІТ-компаній, а й формування довгострокової інституційної, кадрової, технологічної та безпекової стійкості ринку.

Інформаційно-аналітичні методи передбачають формування системи регулярного спостереження за станом, динамікою та структурними змінами ринку ІТ-послуг. Їх призначення полягає у створенні достовірної інформаційної бази для ухвалення управлінських рішень, визначення пріоритетів державної підтримки, оцінювання ефективності застосованих інструментів і своєчасного коригування програм [4].

Практична реалізація інформаційно-аналітичних методів має передбачати цифровізацію процедур збору та оброблення даних, стандартизацію інформаційних потоків між органами влади, використання відкритих даних у межах вимог щодо захисту персональної інформації і комерційної таємниці, а також створення механізмів незалежного оцінювання результативності державних програм. Це забезпечить підвищення обґрунтованості державної політики та зменшення ризику нецільового або неефективного використання ресурсів.

Партнерські методи спрямовані на формування сталої взаємодії органів публічної влади з ІТ-компаніями, бізнес-асоціаціями, закладами освіти і науки, інвесторами, технологічними кластерами, міжнародними організаціями та інститутами розвитку [5]. Окремим напрямом партнерських методів є сприяння включенню українських ІТ-компаній до глобальних ланцюгів створення вартості. Освітні методи охоплюють розвиток ІТ-освіти, професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців, а також формування умов для ефективної взаємодії освіти, науки і бізнесу.

Отже, спеціальні методи державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг забезпечують перехід від переважно фінансового стимулювання до комплексного формування умов для сталого функціонування та конкурентоспроможності ІТ-сектору. Інформаційно-аналітичні методи створюють основу для доказового врядування, партнерські – забезпечують консолідацію ресурсів і доступ до міжнародних технологічних мереж; освітні –

відтворення та розвиток людського капіталу; безпекові – стійкість суб'єктів ринку і цифрової інфраструктури до кризових та воєнних викликів.

Встановлено, що формування та функціонування економічних механізмів державної підтримки розвитку ринку ІТ-послуг потребує системного поєднання загальних і спеціальних методів державного впливу. До загальних методів віднесено регуляторні, організаційні та економічні, які формують правові правила функціонування ринку, забезпечують координацію дій учасників та створюють стимули для інноваційної, інвестиційної й експортної діяльності. Доведено, що ізольоване застосування окремих інструментів – податкових пільг, грантів, кредитів або програм цифровізації не забезпечує належного результату без їх узгодження зі стратегічними цілями цифрової трансформації, потребами суб'єктів ІТ-ринку та можливостями інституційного середовища.

Список використаних джерел

1. Bloom, N., Griffith, R., Van Reenen, J. Do R&D tax credits work? Evidence from a panel of countries 1979–1997. *Journal of Public Economics*. 2002. Vol. 85, No. 1. P. 1–31. URL: [https://doi.org/10.1016/S0047-2727\(01\)00086-X](https://doi.org/10.1016/S0047-2727(01)00086-X)
2. Lerner, J. The government as venture capitalist: The long-run impact of the SBIR program. *The Journal of Business*. 1999. Vol. 72, No. 3. P. 285–318. URL: <https://doi.org/10.1086/209616>
3. Lederman, D., Olarreaga, M., Payton, L. Export promotion agencies: Do they work? *Journal of Development Economics*. 2010. Vol. 91, No. 2. P. 257–265. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2009.09.003>
4. Janssen, M., Charalabidis, Y., Zuiderwijk, A. Benefits, Adoption Barriers and Myths of Open Data and Open Government. *Information Systems Management*. 2012. Vol. 29, No. 4. P. 258–268. URL: <https://doi.org/10.1080/10580530.2012.716740>
5. Etzkowitz, H., Leydesdorff, L. The Dynamics of Innovation: From National Systems and “Mode 2” to a Triple Helix of University–Industry–Government Relations. *Research Policy*. 2000. Vol. 29, No. 2. P. 109–123. URL: [https://doi.org/10.1016/S0048-7333\(99\)00055-4](https://doi.org/10.1016/S0048-7333(99)00055-4)